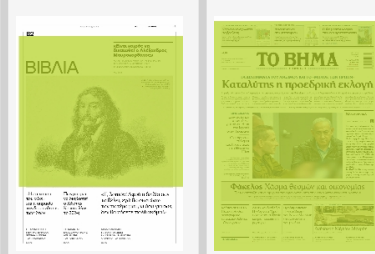

«Είναι καιρός να δικαιωθεί ο Αλέξανδρος Μαυροκορδάτος»

Media: ΒΗΜΑ ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ Page: 65,68-69 Published at: 27-10-2024
Author: Surface: 2196.9 cm² Circulation: 32170
Subjects:

«Είναι καιρός να δικαιωθεί ο Αλέξανδρος Μαυροκορδάτος»

Η ΛΥΝΤΙΑ ΤΡΙΧΑ ΜΙΛΑ ΓΙΑ ΤΗ ΒΙΟΓΡΑΦΙΑ
ΤΟΥ «ΜΕΓΑΛΟΥ ΑΔΙΚΗΜΕΝΟΥ»
ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗΣ

ΣΕΛ. 14-15

Ο Αλέξανδρος Μαυροκορδάτος
σε σχέδιο του Καρλ Κρατσαίζεν
(Λιθογραφία σε χαρτί, 1828
- Εθνική Πινακοθήκη / Μουσείο
Αλέξανδρου Σούτσου)

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ

«Τον Μαυροκορδάτο τον αναζητούσαν στα δύσκολα»

Μια συζήτηση για τη ζωή, την προσωπικότητα και τη διαδρομή του κατεχοχόν πολιτικού ηγέτη της Ελληνικής Επανάστασης με τη βιογράφο του, **Λύντια Τρίχα**

Στον Μάρκο Καρασαρίνη

«**Όνος** αριστοκρατικής φαναριώτικης οικογένειας» υψηλόβαθμος αξιωματικός στη Βλαχία σε νεαρή ηλικία· γνώστης των ευρωπαϊκών συνταγμάτων· ηγετική πολιτική μορφή της Ελληνικής Επανάστασης· πρεσβευτής, διπλωμάτης, πρωθυπουργός στα χρόνια της οθωμανικής μοναρχίας· και ακόμα δεινός αναγνώστης, λάτρης της όπερας, του θεάτρου και των συζητήσεων, επιλεκτικός στις φίλιες του, δανδής στην εμφάνισή του, τριφερός σύζυγος που αγοράζει δώρα και λουλουδία στη σύζυγό του. Ο **Αλέξανδρος Μαυροκορδάτος**, όπως αναδύεται μέσα από τη μεγάλη βιογραφία της **Λύντιας Τρίχα**, η οποία μόλις κυκλοφόρησε από τις εκδόσεις Πατάκη, είναι μια περίπλοκη προσωπικότητα.

Φιλόδοξος και πραγματιστής, ευέλκτος και πατριώτης, κατηγορήθηκε όσο λίγοι για τη στάση του στις κομματικές διενέξεις και τους εμφύλιους σπαραγμούς, βρέθηκε συχνά στο περιθώριο της μνήμης του 1821, αποκαθίσταται όμως πλέον ως αρχιτέκτονας του Συντάγματος της Επιδούρου και εκφραστής ενός συνεπούς φιλελευθερισμού σε όλη τη διάρκεια της ζωής του. Μιλήσαμε με τη Λύντια Τρίχα για τον άνθρωπο, τον πολιτικό, τις ιδέες και την εποχή του.

Τρίτη στη σειρά βιογραφία ενός πρωταγωνιστή του ελληνικού 19ου αιώνα. Μετά τον Χαρίλαο Τρικούπη και τον Σπυρίδωνα Τρικούπη, ο Αλέξανδρος Μαυροκορδάτος, θείος του πρώτου και στενός φίλος του δεύτερου, ήρθε ως φυσική συνέχεια;

«Οχι. Στην αρχή σκόπευα να στραφώ προς άλλες κατευθύνσεις. Ήρθε όμως ο Μαυροκορδάτος και καλώς ήρθε γιατί συμπληρώνεται με αυτό τον τρόπο μια τριάδα με κοινή λογική και κοινές επιδιώξεις: την κλίση προς τον φιλελευθερισμό, τον συνταγματισμό, την Αγγλία. Αποτελούν ο ένας συνέχεια του άλλου με αποκορύφωμα τον Χαρίλαο Τρικούπη ο οποίος στο πρόγραμμά του έχει συμπεριλάβει στοιχεία από εκείνο του Μαυροκορδάτου αλλά και από προτάσεις του Σπυρίδωνα Τρικούπη στον *Οθωνα*».

Παρακολουθώντας τις διπλωματικές επαφές, τι

ΛΥΝΤΙΑ ΤΡΙΧΑ
Αλέξανδρος Μαυροκορδάτος. Ο εμπνευστής του συνταγματικού κράτους
Εκδόσεις Πατάκη, 2024, σελ. 784, τιμή 25 ευρώ

«**Χωρίς τον Κολοκοτρώνη ο Μαυροκορδάτος δεν θα είχε έδαφος για να κάνει κράτος. Χωρίς τον Μαυροκορδάτο ο Κολοκοτρώνης δεν θα μπορούσε να κρατήσει το έδαφος που είχε απελευθερώσει**

κοινωνικές σχέσεις, τα ταξίδια, τις αναγνώσεις του Μαυροκορδάτου εγγράφετε τελικά τον βίο του σε ένα πολύ ευρύτερο πλαίσιο που συσχετίζει τη δράση του με τον κόσμο.

«Γιατί δεν είναι εύκολο να βγούμε από την εποχή μας. Να συνειδητοποιήσουμε, ας πούμε, ότι στην εποχή του Μαυροκορδάτου δεν υπάρχει άλλη αναπαραγωγή της μουσικής εκτός από τη ζωντανή. Στην επαναστατημένη Ελλάδα δεν έχει, φυσικά, τέτοια πρόοδος. Το 1834, όταν διορίζεται πρεσβευτής στο Μόναχο, ο ιδιαίτερα φιλόμουσος Μαυροκορδάτος τις δέκα πρώτες μέρες του εκεί πηγαίνει τρεις φορές στην όπερα. Σκεφτείτε επίσης τις συνθήκες των ταξιδιών. Το 1854 έρχεται από το Παρίσι στην Αθήνα για να αναλάβει την πρωθυπουργία με ένα πλοίο στο οποίο επιβαίνει μια μονάδα πηκτικού, ο χώρος των αλόγων είναι πάνω από την καμπίνα του, με αποτέλεσμα να μην μπορεί να κοιμηθεί από τον θόρυβο, έχουν εντοπιστεί κροισιμα χολέρας, αλλά ο ίδιος, όπως γράφει στη γυναικεία του, φοβάται περισσότερο μήπως οι στρατιώτες που καπνίζουν διαρκώς βάλουν φωτιά στο σαβό. Όλες αυτές οι λεπτομέρειες δείχνουν τις συνθήκες ζωής εκείνου του καιρού».

Όταν αποβιβάζεται στο Μεσολόγγι και στη συνέχεια υπερασπίζεται την πόλη επιτυχώς στην πρώτη της πολιορκία το 1822 αποδεικνύεται ο κατάλληλος άνθρωπος στην κατάλληλη θέση την κατάλληλη στιγμή;

«Κανείς άλλος δεν ήθελε να πάει στη Δυτική Ελλάδα. Η Δυτική Ελλάδα ήταν απομονωμένη, ενώ η Πελοπόννησος ήταν το κέντρο. Κι εκείνος βέβαια προς την Πελοπόννησο κατευθυνόταν αρχικά, όμως οι πληροφορίες του για αποχώρηση του οθωμανικού στόλου από την Πάτρα ήταν λανθασμένες. Στο Μεσολόγγι το καλοκαίρι του 1821 υπήρχε ένα κενό που ο Μαυροκορδάτος εκμεταλλεύθηκε. Πήρε μια απόφαση τυχαία, αλλά καθοριστική για τη μετέπειτα ζωή του, όπως αποδείχθηκε. Οι πρόκριτοι του Μεσολογγίου τον γνωρίζουν, είχαν ακούσει γι' αυτόν λόγω της θητείας του ως ποτελλνικου του θείου του, ηγεμόνα *Ιωάννη Καρατζά*, στο Βουκουρέστι. Ήταν όμως γνωστός και στην Ευρώπη πριν από την Επανάσταση. Δεν είναι εντελώς σαφές με ποιον τρόπο. Από τις λίγες επιστολές που έχουν σωθεί από εκείνη την περίοδο, πάντως, βλέπουμε ότι είχε ήδη αλληλογραφία με πολλά σημαντικά πρόσωπα».

Είναι ιδιαίτερα ενδιαφέρον ότι στις επιστολές που τον καλούν να αναλάβει ευθύνες σε κρίσιμες στιγμές περιγράφεται τακτικά με το επίθετο «αναγκαιός» ή «αναγκαιότατος».

«Τον αναζητούν στα δύσκολα. Μόλις φτιάξουν τα πράγματα θεωρούν ότι τα καταφέρνουν μόνοι τους και δεν τον χρειάζονται. Άς μην ξεχνάμε ότι ο Μαυροκορδάτος γίνεται πρόεδρος στην Α' Εθνοσυνέλευση γιατί οι μεν δεν ήθελαν να εκλεγεί εκπρόσωπος των δε και υποστηρίζεται γιατί όλοι πιστεύουν ότι μετά εύκολα θα απαλλαγούν από αυτόν».

Πέρα από τις προσωπικές αντιδικίες και τη διαπάλη για τον έλεγχο της κυβέρνησης, τι εκφράζουν οι παραταξιακές διενέξεις της εποχής;

«Τα κόμματα ήταν συνασπισμοί ανθρώπων. Συνασπισμοί που έστρεφαν το βλέμμα τους στις ευρωπαϊκές Δυνάμεις ελπίζοντας ότι θα βοηθούσαν την Ελλάδα: στην Αγγλία ως θαλασσοκράτειρα· στη Γαλλία της κληρονομιάς της Γαλλικής Επανάστασης ως φιλελεύθερη – που δεν ήταν πλέον· στη Ρωσία ως χώρα με κοινή θρησκεία. Δεν αποσκοπούσαν στην εξυπηρέτηση των συμφερόντων των ξένων κρατών. Ήλπιζαν στην εξυπηρέτηση των ελληνικών συμφερόντων από τα ξένα κράτη. Θέλω να είμαι πολύ σαφής: κανείς δεν ήταν προδοτής. Αν συγκρούονταν με τα αντίπαλα κόμματα, ήταν γιατί πίστευαν ότι μάταια ήλιπζαν στη βοήθεια της συγκεκριμένης δύναμης».

Ο μύθος του «ραδιούργου» Μαυροκορδάτου είναι αποτέλεσμα της τροπής του πολιτικού παιχνιδιού της εποχής του που επηρεάζει και την ιστορική εικόνα;

«Νομίζω πως ναι. Υπάρχει εξάρχης καχυποψία λόγω της φαναριώτικης καταγωγής του, κάτι που δεν περιμενε ότι θα του φέρε προκρόματα. Ως φιλελεύθερος, στην εποχή του κρίνεται πολύ επικριτικά από

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑ: ΣΙΣΣΥ ΜΟΡΦΗ

«Ο Μαυροκορδάτος δεν θέλησε ποτέ αξιώματα που να αποδίδουν χρηματικά όχι με αθέμιτο, αλλά ούτε και με θεμιτό τρόπο. Ακόμη και όταν προς το τέλος της ζωής του ο Οθων του πρότεινε στρατιωτικό αξίωμα που συνοδευόταν από χρήματα, εκείνος αρνήθηκε» σημειώνει η Λύντια Τρίχα

τους μη φιλελεύθερους. Οι σύγχρονοι του υπήρξαν αρνητικοί απέναντί του εξαιτίας των ικανοτήτων του. Πίστευε και ο ίδιος σε αυτές και δεν μπορούσε να το κρύψει, παρά το γεγονός ότι γενικά προσπαθούσε να μην προβάλλεται. Οι μετέπειτα ιστοριογράφοι, όμως, επαναλαμβάνουν τα όσα γράφουν οι σύγχρονοι του. Βλέπει κανείς να αναπαράγονται έτσι λανθασμένες πληροφορίες. Ένα καλό παράδειγμα είναι η ρήξη του με τον *Δημήτριο Υψηλάντη* το 1821. Η συντριπτική πλειοψηφία, πλην Τρικούπη, ο οποίος αναφέρει την αντίθετη άποψη, υποστηρίζει ότι ο Μαυροκορδάτος υπέκλεψε από τον Υψηλάντη το έγγραφο εκπροσώπησής του στη Δυτική Ελλάδα. Αυτό δεν είναι αλήθεια: υπάρχει η μαρτυρία ενός Γάλλου, ο οποίος ήταν παρών όταν έφυγε από τη συνάντησή τους ο Μαυροκορδάτος, και βεβαιώνει ότι χωρίζουν έχοντας διαφωνήσει – άρα δεν εκμαίευσε εκείνος το έγγραφο, ο Υψηλάντης του το παραχώρησε εν γνώσει του».

Συμβάλλει στην παραγνωρισμένη θέση του στη μνήμη της Επανάστασης και το γεγονός ότι ο Αγώνας προσλαμβάνεται κυρίως ως στρατιωτικό γεγονός;

«Η πρώτη μας σκέψη στο άκουσμα της Επανάστασης πηγαίνει στους αγωνιστές. Επανάσταση όμως ήταν και οι πολιτικοί. Αν δεν υπήρχαν οι πολιτικοί, δεν θα μπορούσε να υπάρξει κράτος. Ο Μαυροκορδάτος ήταν απαραίτητος στον *Κολοκοτρώνη* και ο *Κολοκοτρώνης* στον Μαυροκορδάτο. Χωρίς τον *Κολοκοτρώνη* ο Μαυροκορδάτος δεν θα είχε έδαφος για να κάνει κράτος. Χωρίς τον Μαυροκορδάτο ο *Κολοκοτρώνης* δεν θα μπορούσε να κρατήσει το έδαφος που είχε απελευθερώσει».

Το συνταγματικό όραμα και οι φιλοδοξίες του

Ποιο ήταν το συνολικό πολιτικό σχέδιο του Αλέξανδρου Μαυροκορδάτου και γιατί απέτυχε να το εφαρμόσει;

«Το όραμά του για την Ελλάδα ήταν ένα συνταγματικό κράτος δυτικού τύπου. Ξεκίνησε με τη σκέψη ότι για να αναγνωριστεί η Ελλάδα από τη Δύση δεν έπρεπε να εκληφθεί ως τσουρμό επαναστατών, αλλά ως άνθρωποι που σκοπεύουν να δημιουργήσουν κράτος. Ένα κράτος χρειαζόταν Σύνταγμα και κυβέρνηση που να προκύπτουν μάλιστα από συνέλευση που αντιπροσωπεύει τον λαό. Πρώτο του μέλημα, λοιπόν, ήταν να συγκληθεί μια εθνική συνέλευση και να θεσπιστεί ένα Σύνταγμα. Δεν πίστευε ότι το Σύνταγμα θα εφαρμοζόταν, αλλά μπορούσε να το χρησιμοποιήσει στο εξωτερικό ως επιχείρημα νομιμοποίησης της παρουσίας της Ελλάδας προκειμένου να διαπραγματευθεί με τις Μεγάλες Δυνάμεις και να τις καλέσει να την αναγνωρίσουν. Ηθελε μια ολιγομελή κυβέρνηση. Επιθυμούσε να εφαρμόσει το αμερικανικό σύστημα. Δεν το πέτυχε γιατί οι φιλοδοξίες ήταν πολλές. Πιθανότατα θα σκεφτόταν τον εαυτό του επικεφαλής. Δεν το πέτυχε ούτε αυτό. Με τον ερχομό του Οθωνα, το 1833, προσέβλεπε σε μια συνταγματική μοναρχία. Επηρεασμένος, έπειτα, από όσα είχε δει ζώντας για ένα διάστημα στη Γερμανία, ζητούσε πλέον να λειτουργήσουν οι θεσμοί. Θεωρούσε ότι αν αυτό συνέβαινε, ο τελικός προορισμός θα ήταν το συνταγματικό κράτος χωρίς επανάσταση. Τελικά, φτάσαμε σε αυτό το σημείο το 1843, αλλά με επανάσταση».

Η εντιμότητα ωστόσο του Μαυροκορδάτου αναγνωρίζεται από όλες τις πλευρές.

«Κάποια στιγμή επί πρωθυπουργίας *Κωλέττη*, όταν εκείνος τον κυνηγά πολιτικά, κατηγορείται ο Μαυροκορδάτος για υπεξαίρεση. Τότε παρεμβαίνει ο *Ανδρέας Μεταξάς*, αρχηγός του ρωσικού κόμματος, στη Βουλή και τον υπερασπίζεται σθεναρά υπενθυμίζοντας ότι πέρασαν πολλά χρήματα από τα χέρια του Μαυροκορδάτου χωρίς να τα χρησιμοποιήσει ποτέ για ίδιον

όφελος, ήταν φτωχός και παρέμενε φτωχός. Πράγματι, η “πενία” του επαναλαμβάνεται από όλους και γίνεται αποδεκτή από όλους, φίλους και αντιπάλους. Αυτό συνεπάγεται την εντιμότητα. Ο Μαυροκορδάτος δεν θέλησε ποτέ αξιώματα που να αποδίδουν χρηματικά όχι με αθέμιτο, αλλά ούτε και με θεμιτό τρόπο. Ακόμη και όταν προς το τέλος της ζωής του ο Οθων του πρότεινε στρατιωτικό αξίωμα που συνοδευόταν από χρήματα εκείνος αρνήθηκε».

Η χαρακτηριστική αποστροφή του Ιωάννη Κωλέττη για τη διάκριση μεταξύ της «αίθουσας του Μαυροκορδάτου» και της «αίθουσας του Κωλέττη», εκτός από τις διαφορές της αντίληψής τους για την πολιτική και τις διαφορές του κύκλου τους, υποδεικνύει και τις διαφορές ως προς την εικόνα που επέλεξαν να προβάλλουν προς τα έξω;

«Ο Κωλέττης επέλεξε την πολιτική του και προσάρμοσε σε αυτήν και τον εαυτό και την εμφάνισή του. Στην ίδια συζήτηση λέει λίγο-πολύ στον *Νικόλαο Δραγούμη* “κι εγώ δεν νομίζεις ότι θα προτιμούσα να συνασטרéφωμαι αυτούς που συνασטרéφεται ο Μαυροκορδάτος;”. Έχει επικρατήσει η εντύπωση ότι ο Κωλέττης φορούσε πάντοτε φουστάνελα. Δεν τη φορούσε. Δεν θα γινόταν, άλλωστε, και δεκτός στα ανάκτορα με τη φουστάνελα. Φορούσε μια μάλλον αστεία στολή με λοφίο και σπαθί. Με αυτήν πήγαινε στον Οθωνα και στους προεβευτές. Είναι ζήτημα αν πήγαινε με φουστάνελα σε ιδιωτικές επισκέψεις. Όταν καλούσε βέβαια ο ίδιος στα γεύματα στα πάρκα με τα παλικάρια του και τα ελληνικά φαγητά, εκεί προφανώς και τη φορούσε. Ως πολύ πονηρός, διαχειρίστηκε και πολύ καλύτερα τη δημόσια εικόνα του!».

Είναι ο Αλέξανδρος Μαυροκορδάτος, όπως τον χαρακτήρισε ο Ευάγγελος Βενιζέλος σε ένα πρόσφατο βιβλίο του, «ο μεγάλος αδικημένος της Ιστορίας της Ελληνικής Επανάστασης»;

«Νομίζω πως ναι. Σαφώς. Και είναι καιρός να δικαιωθεί».